

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบัน นักภาษาศาสตร์และผู้สนใจภาษาทั่วไปได้หันมาสนใจภาษาไทยในมากขึ้น แต่ถึงกระนั้น งานศึกษาภาษาไทยในก็ยังมีไม่มากพอ ยังมีเรื่องที่น่าสนใจคิดว่าอยู่อีกมาก

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาคำลงท้ายในภาษาถิ่นขอนแก่น ก็เพราะเห็นว่า

1. งานวิจัยเกี่ยวกับภาษาถิ่นขอนแก่นยังมีน้อย งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาษาโดยตรง เท่าที่พบมีเพียง 1 เรื่อง คือ งานวิจัยของ วันทนิษฐ์ ปกรไธฉม และ ศิยู ปาลิคุปต์ (2521) ศึกษาเปรียบเทียบเสียง หัก และกระสวนประโยคที่ใช้อยู่เสมอระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาไทยอีสานขอนแก่น

2. ผู้วิจัยเองเป็นชาวขอนแก่นโดยกำเนิด และคิดว่าหากผู้พูดภาษาไทยถิ่นช่วยกันศึกษาและแสดงข้อเท็จจริงให้ปรากฏ เพื่อให้ผู้สนใจภาษาได้ศึกษาและนำไปใช้ได้บ้าง ก็จะเป็นประโยชน์ในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ปัญหาอันเนื่องมาจากการใช้ภาษาไทยถิ่นที่ต่างกันหรือการสื่อสารภาษามักจะลดน้อยลงได้

3. คำลงท้ายในภาษาถิ่นขอนแก่น มีไม่น้อยไปกว่าคำชนิดอื่น ๆ คำลงท้ายจะใช้ในประโยคสนทนา เพื่อสื่อความหมายของประโยค เน้นให้เห็นเจตนาหรือท่าทีของผู้พูด ตัวอย่าง

p^hon⁵ bo:⁴ paj² ti:⁸

เขา ไม่ ไป ยัง

จากตัวอย่าง ผู้พูดใช้คำลงท้าย /ti:⁸/ เพื่อแสดงการคาดคะเน

4. : ผู้วิจัยพบ เสมอว่า ผู้ที่พูดภาษาถิ่นขอนแก่นในระยะแรกมักจะใช้คำลงท้าย
 สั้น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คำลงท้ายในภาษาถิ่นขอนแก่นมีจำนวนมากและแต่ละคำ
 ก็มีที่ใช้มาก ผู้พูดหรือผู้ฟังที่ไม่ใช่คนท้องถิ่นจึงอาจจำแนกแยกแยะความหมาย
 และที่ใช้คำลงท้ายแต่ละคำได้ทั้งหมด เช่น /dɔː⁸/ "นะ" เป็นคำลงท้ายที่ใช้บ่อยมาก
 แต่ละจะใช้เฉพาะกับประโยคจึงให้ทราบและประโยคบอกให้เท่านั้น จะไม่ใช้กับ
 ประโยคถามให้ตอบ ตัวอย่าง

ใช้ในประโยคแจ้งให้ทราบ

naŋ¹-sɨː¹ juː⁴ tʰəŋ³ toʔ⁵ dɔː⁸
 หนังสือ อยู่ บน โตะ นะ

ใช้ในประโยคบอกให้ทำ

caw⁷ daŋ² faj³ waj⁷ dɔː⁸
 คุณ ก่อ โห ไร่ นะ

แต่คนถิ่นอื่นที่เริ่มพูดภาษาถิ่นขอนแก่น อาจนึกเทียบว่า /dɔː⁸/ คงเหมือน "นะ"
 ในภาษาไทยกรุงเทพฯที่ใช้ในประโยคถามให้ตอบได้ จึงใช้ /dɔː⁸/ ในประโยคถาม
 ให้ตอบ ตัวอย่าง

*caw⁷ siʔ⁶ paj² saj¹ dɔː⁸
 คุณ จะ ไป โหน นะ

ซึ่งไม่ถูกต้อง คำลงท้ายในภาษาถิ่นขอนแก่นที่จะใช้ในประโยคนี้ได้ คือ /kwɔʔ⁶/ "นะ"
 ตัวอย่าง

caw⁷ siʔ⁶ paj² saj¹ kwɔʔ⁶
 คุณ จะ ไป โหน นะ

คำลงท้ายอื่น ๆ ก็มีอย่างจำกัดในการใช้เช่นกัน ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าได้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียด ปัญหาเรื่องนี้ก็จะลดน้อยลงได้

5. ได้มีผู้ศึกษาคำลงท้ายในภาษาไทยถิ่นไว้แล้วคือ คำลงท้ายในภาษาไทยเชียงใหม่ ซึ่งศึกษาโดย รุ่งอรุณ ทิชชุณหเดียร วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีส่วนกระตุ้นให้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาคำลงท้ายในภาษาถิ่นขอนแก่นในครั้งนี้

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางเสียงและโครงสร้างพยางค์ของคำลงท้ายในภาษาถิ่นขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาการใช้คำลงท้ายในภาษาถิ่นขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาคำลงท้ายในภาษาถิ่นขอนแก่นที่ใช้ร่วมกันในประโยค

ขอบเขตของการวิจัย

1. คำลงท้ายที่ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาคำครั้งนี้ คือคำลงท้ายที่ใช้อยู่ในบ้านโคกล่าม หมู่ที่ 1 ตำบลท่าวีด อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เท่านั้น ไม่รวมถึงคำลงท้ายที่ใช้ในพื้นที่อื่นของจังหวัด ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันได้
2. คำลงท้ายที่ใช้เป็นข้อมูล เป็นคำลงท้ายที่ใช้พูดในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป ไม่รวมถึงคำลงท้ายที่ใช้พิเศษเฉพาะบุคคล เฉพาะเวลา เช่น ใช้กับพระภิกษุ เด็กเล็ก หรือใช้ในการแสดงพื้นบ้าน
3. คำลงท้ายที่ศึกษา เป็นคำลงท้ายที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยคเท่านั้น *

* คำลงท้ายในภาษาถิ่นขอนแก่น ที่ปรากฏในตำแหน่งอื่นได้มีเพียง 2 คำ คือ /laʔ⁶/ "ละ" และ /tuaʔ⁵/ "ตี" ซึ่งไว้เน้นหน่วยนามที่อยู่ต้นประโยค

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจเอกสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งส่วนใหญ่ได้จากผู้วิจัยเอง ข้อมูลบางส่วนได้จาก

การสนทนากับบุคคลในครอบครัวและเพื่อนฝูง

3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์
4. ทดสอบผลการวิเคราะห์
5. สรุปผลการวิจัย และ เสนอแนะ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบลักษณะทางเสียง โครงสร้างพยางค์ และการใช้คำลงท้ายในภาษาถิ่นขอนแก่น
2. เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจภาษาถิ่นขอนแก่น หมายถึง จะช่วยให้สามารถใช้คำลงท้ายได้อย่างถูกต้อง
3. เป็นการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับภาษาถิ่นขอนแก่น ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
4. ทำให้งานวิจัยภาษาไทยถิ่นกว้างขวางยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางให้ผู้สนใจภาษาไทยถิ่นได้ศึกษาภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

คำจำกัดความและ เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินว่าเป็นคำลงท้าย

คำจำกัดความของคำลงท้ายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ คำที่มีตำแหน่งอยู่ที่ท้ายประโยค ทำหน้าที่ช่วย เสริมความหมายของประโยค โดยอาจบอกเจตนาและท่าทีผู้พูด และอาจบอกสถานภาพและสัมพันธ์ภาวะระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง

ในการตัดสินว่า คำที่เกิดในตำแหน่งท้ายประโยคคำใดเป็นคำลงท้ายนั้น ใช้เกณฑ์ตัดสินดังต่อไปนี้

1. เกณฑ์ทางด้านโครงสร้างประโยค

คำลงท้ายจะปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค และไม่สามารณมี
คำชนิดอื่นใดมาปรากฏในตำแหน่งต่อจากคำลงท้ายได้อีก นอกจากคำลงท้ายบางคำที่ใช้
ร่วมกันได้ แต่ต้องพิจารณาเกณฑ์ข้อ 3 ประกอบด้วย เกณฑ์ข้อนี้จะใช้เป็น เกณฑ์หลักในการ
ตัดสินคำลงท้าย ส่วน เกณฑ์ข้ออื่น ๆ จะใช้เป็นเกณฑ์ประกอบในการหาคำลงท้าย ตัวอย่าง

p ^h on ⁵	bw: ⁴	paj ²	<u>ɔk⁶</u>	
เขา	ไม่	ไป	<u>หรือ</u>	
p ^h on ⁵	bw: ⁴	paj ²	<u>ti:⁸</u>	
เขา	ไม่	ไป	<u>ยัง</u>	
*p ^h on ⁵	bw: ⁴	paj ²	<u>ɔk⁶</u>	bəŋ ⁴
เขา	ไม่	ไป	<u>หรือ</u>	ง
*p ^h on ⁵	bw: ⁴	paj ²	<u>ti:⁸</u>	k ^h ak ⁵
เขา	ไม่	ไป	<u>ยัง</u>	ัง

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คำว่า /ɔk⁶/ และ /ti:⁸/ สามารถ
ปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยค และเมื่อใดมีคำอื่นมาต่อท้าย /ɔk⁶/ และ /ti:⁸/
ประโยคจะใช้ไม่ได้ เราจึงถือว่าคำว่า /ɔk⁶/ และ /ti:⁸/ เป็นคำลงท้าย

lot ⁵	khan ³	ni: ⁷	<u>ŋa:m³</u>	
รถ	คัน	นี้	<u>สวย</u>	
lot ⁵	k ^h an ³	ni: ⁷	<u>ŋa:m³</u>	<u>kw?⁴</u>
รถ	คัน	นี้	<u>สวย</u>	<u>นะ</u>

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า คำว่า /ŋa:m³/ สามารถปรากฏในตำแหน่ง
ท้ายประโยค แต่อาจมีคำว่า /kw?⁴/ มาต่อท้ายได้ในบางประโยค เราจึงถือว่า
/ŋa:m³/ เป็นคำลงท้าย

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และจากข้อยกเว้นที่ว่า คำลงท้ายเมื่อปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยคแล้ว จะไม่มีคำชนิดอื่นใดมาต่อท้ายได้อีก นอกจากคำลงท้ายบางคำที่ใช้ร่วมกันได้ จึงมี คำลงท้ายบางคำ ถึงจะปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยคแล้ว ก็ยังมีคำมาต่อท้ายได้อีก ซึ่งคำที่มาต่อท้ายนั้นคือคำลงท้ายที่ใช้ร่วมกันได้ ตัวอย่าง

ph⁵ อก⁵ bw⁵ paj² dɔk⁶ ti:⁸
เขา ไม่ ไป ทรอก ยัง *

จากตัวอย่างทั้ง /dɔk⁶/ และ /ti:⁸/ เป็นคำลงท้ายที่ใช้ร่วมกันได้ใน ประโยคโดย /ti:⁸/ จะปรากฏในตำแหน่งหลัง ในการบันทึกถ้าเขียนแยกกันเหมือน ในตัวอย่าง อาจทำให้ผู้อ่านที่มิใช่คนท้องถิ่นสับสนได้ ผู้วิจัยจึงใช้เครื่องหมาย + ชิดเชื่อม ระหว่างคำเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นคำลงท้ายที่ใช้ร่วมกันได้ เช่น /dɔk⁶+/ti:⁸/ ก็จะได้รูป /dɔk⁶+ti:⁸/ (รายละเอียดเรื่องนี้มีในบทที่ 4)

2. เกณฑ์ทางคำเสียง

คำลงท้ายบางคำอาจมีเสียงเปลี่ยนไปได้ โดยความหมายหลักไม่เปลี่ยน** แต่อาจเปลี่ยนความหมายย่อย*** เสียงที่เปลี่ยนอาจเป็นระดับเสียงสูงต่ำหรือความ สั้นยาวของสระ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้ง 2 อย่าง เราเรียกคำลงท้ายที่มีลักษณะ นี้ว่า คำลงท้ายที่มีการแปรรูป เช่น

* ความหมายที่ไว้ไว้ เป็นความหมายของแต่ละคำ ถ้าแปลความหมายของประโยค ในภาษากรุงเทพฯ จะใช้ว่า "เขาไม่ไปทรอก"

** ความหมายหลัก คือความหมายที่แสดงเจตนา ทำดี หรือสถานภาพ ซึ่งแบ่งได้

13 กลุ่ม (ดูรายละเอียดในบทที่ 3)

*** ความหมายย่อย คือความหมายที่ช่วยเสริมเจตนาหรือทำดีของผู้พูด เช่น แสดงความจริงจังมากขึ้น เร่งรัดยิ่งขึ้น หรือรำคาญยิ่งขึ้น เป็นต้น

/h+ʔ¹/ มีระดับเสียงต่ำ-ขึ้น ใช้ในประโยคตามให้ตอบทั้งรับรอง และปฏิเสธ แสดงความสงสัย เมื่อระดับเสียงเปลี่ยนเป็นเสียงสูงระดับ /h+ʔ⁴/ ก็ยังคงใช้โดยประโยคตามให้ตอบทั้งรับรอง และปฏิเสธ และแสดงความสงสัยเหมือนเดิม เพียงแต่เน้นหนักและแสดงความจริงจึงมากขึ้นเท่านั้น ตัวอย่าง

ʔi: 4 -p h ๖: 5	paj ²	saj ¹	<u>h+ʔ¹</u>
คุณพ่อ	ไป	ไหน	<u>นะ</u>
ʔi: 4 -p h ๖: 5	paj ²	saj ¹	<u>h+ʔ⁴</u>
คุณพ่อ	ไป	ไหน	<u>นะ</u>

3. เกณฑ์ทางค่านความหมาย

3.1 คำลงท้ายจะไม่ปรากฏความหมายชัดเจนเมื่อใช้คำลงท้าย เพราะ คำลงท้ายไม่มีความหมายประจำคำที่แน่นอน ต่างกับคำประเภทอื่น เช่น คำนาม คำกริยา ซึ่งมีความหมายประจำคำแน่นอน

3.2 ความหมายหลักของประโยคไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าประโยคจะมี คำลงท้ายหรือไม่ ตัวอย่าง

ก.	ʔi: 4 -p h ๖: 5	ma: 3	paj ⁴
	คุณพ่อ	มา	หรือยัง
ข.1		ma: 3	lɛ: w ⁷
		มา	แล้ว
ข.2		ma: 3	lɛ: w ⁷ <u>tua? 5</u>
		มา	แล้ว <u>นี่</u>

ไม่ว่า ข. จะพูดอย่าง ข.1 หรือ ข.2 ความหมายก็อย่างเดียวกัน คือ คุณพ่อไปแล้ว ข.1 กับ ข.2 ต่างกันแต่เพียงว่า ข.2 เป็นคำตอบที่หนักแน่นเพิ่มความมั่นใจให้ผู้ฟังมากขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บรรจบ หันตุเมธา (2523 : 169-171) กล่าวถึงคำลงท้ายไว้ว่า คำอื่น ๆ ที่ไม่ใช่กริยาช่วยเป็นคำลงท้ายประโยค หรือมาข้างท้ายกริยา

เถอะ ใช้เป็นคำอนุภาคเชิงสิ่ง เช่น กินเข้าไปเถอะ ถึงหมดก็ไม่ว่า ใช้แสดงการชักชวน เชิญชวน เช่น มากินด้วยกันเถอะ คำ เอะเถอะ เป็นคำจำเพาะ ใช้ในความหมายว่า ตกลง ถ้าเป็นเรื่องซื้อขายก็หมายความว่า ให้ผู้ซื้อซื้อไปได้ ถ้าเป็นเรื่องอื่น ๆ เอะเถอะ เป็นคำแสดงว่า รับรู้

คำ เกิด ใช้ได้อย่างเดียวกับ เอะ ถือเป็นคำเดียวกัน ต่างกันก็แต่ เอะเกิด อาจหมายถึงการเล่นของเด็กอย่างหนึ่งได้

นะ นะ นะ เอะนะ เอะนะ เอะนะ คำทั้งหมดนี้ใช้ได้ทั้งสิ่ง ทั้งเชิญชวนหรือชักชวน

ออกไปนะ อย่าเข้ามานะ (คำสั่ง)

ไปด้วยกันนะ ไปด้วยกันเถอะนะ ไปด้วยกันเถอะนะ ไปด้วยกันนะ ไปนะ
ออกไปนะ อย่าอยู่เลยนะ ไปเถอะนะ (ชักชวน)

นะ บางทีก็ใช้ในการขออนุญาตหรือเพียงแต่บอกกล่าว เช่น ขนมนี่ฉันจะกินนะ
ไปละนะ

นา ใช้เชิงปรารภ เช่น คนเรานี้นา เห็นคิดเป็นชอบ บางทีเสียงเปลี่ยน
เป็น น้า. (เสียงสูงกว่า น้า)

ละ ละ อาจจะกร่อนเสียงจาก แล้ว หรือ เล่า ละ กร่อนจากแล้ว ก็แสดงความหมายอย่างแล้ว เช่น เอะละ (เอะแล้ว พอแล้ว หรือที่เด็กร้องเวลา
เล่นเอะเกิด เมื่อพร้อมให้เพื่อไล่จับได้แล้ว) ส่วน ละ กร่อนจาก เล่า ก็แสดงความหมาย
อย่าง เล่า เป็นการลงท้ายคำนามให้ฟังคืบไม่ถ้วน แต่มีใช้จำเพาะคนสนิทกัน เช่น
ไปไหมเล่า-ไปไหมละ เป็นไรไปเล่า-เป็นไรไปละ ใครไปบ้างเล่า-ใครไปบ้างละ
บางทีใช้ในความประชด เช่น คดีเล่า-คดียี้ละ บางทีใช้ในความห้าม เช่น อย่าเข้ามาละ

ละ ที่ไม่ได้ใช้แสดงความดังกล่าวก็น่าจะมี คือใช้บอกกล่าว เช่นเดียวกับ นะ
ใช้ว่า ไปละ กินละ บางทีใช้ นะ ประกอบด้วย เช่น ไปละนะ กินละนะ

ชิ ชิ ชินะ คำ ชิ ใช้ได้หลายความหมาย ใช้เป็นเชิงอนุภาคหรือคำส่ง
อย่างไม่ได้คาด บางทีเหมือนเข้าชื่อก็น่าจะมี เช่น ไปชิ ไปชิ (เสียงจริง ๆ ไม่สั้นเท่า
ชิ แต่ไม่ยาวเท่าชิ เสียงยาวราว $1\frac{1}{2}$ วรรค บางทีเป็น ชิ) ใช้เวลาตอบรับเมื่อ
ถูกถามก็น่าจะมี เช่น ไปไหม ไปชิ ใช่ไหม ใช่ชิ ไม่ใช่พูด ใช่ชิ ขึ้นมาโดยไม่มีการถาม
คำ ชิ ไม่มีใช้ลงท้ายคำปฏิเสธ มีแต่ไม่รู้ชิ ใช้แสดงความไม่แน่ใจ แต่ก็ไม่ใช่ว่าไม่รู้
เสียเลย

ชินะ ใช้ในการรับคำหนักแน่นกว่า ชิ เช่น เธอต้องไปนะ ก็ไปชินะ บอกไว้แล้ว

หрок ดอก ปัจจุบันไม่มีใครใช้คำ ดอก ใช้เน้นความทั้งบอกเล่าและคำถาม
เช่น ดอกไม้ไม่สวยหрокหรือ ไม่สวยหрок หรือ สวยหрок แต่ไม่หอม
เธอเองหрокหรือ นึกว่าใครอื่น ฉันเองหрок ไม่ใช่ใครที่ไหน

คำ หрок ใช้เน้นเชิงขัณฑ์ก็น่าจะมี คิดคิดไปอย่างหนึ่ง ที่จริงเป็นอีกอย่างหนึ่ง

วจินคัม ภาตุงศ์ (2525 : 61-63) กล่าวถึงหมวดคำลงท้ายไว้ว่า คือคำ
ที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค หรืออาจจะปรากฏในตำแหน่งท้ายส่วนของ
ประโยค และมีลักษณะพิเศษดังนี้คือ

ก. แต่ละคำอาจมีหลายรูป โดยอาจจะต่างกันในเรื่องเสียงวรรณยุกต์
ความสั้นยาวของสระ เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียวหรือทั้งสองเรื่องก็ได้

ตัวอย่าง คะ ค่ะ ถือว่าเป็นคำเดียวกัน ต่างกันที่เสียงวรรณยุกต์อย่างเดียว

จ๊ะ จ๊วะ ก็เป็นคำเดียวกัน ต่างกันที่เสียงวรรณยุกต์อย่างเดียว

ชะ (คำนี้ถ้าอ่านตามอักษรวิธี จะเป็นเสียงวรรณยุกต์เอก แต่
เวลาพูดเราออกเสียงจัตวา) ขา ถือว่าเป็นคำเดียวกัน ต่างกันที่ความยาวของสระ
เท่านั้น

หรือ เหรอ ถือว่าเป็นคำเดียวกัน ต่างกันที่ความยาวของสระ

คะ ขา ถือว่าเป็นคำเดียวกัน ต่างกันทั้งเรื่องเสียงวรรณยุกต์
และความยาวของสระ

จ๊ะ จ่า ถือว่าเป็นคำเดียวกัน ต่างกันทั้งเรื่องเสียงวรรณยุกต์
และความยาวของสระ

ในตัวอย่างเหล่านี้ คำ คะ ค่ะ ชะ (เสียงจัตวา) และ ขา เป็น
คำเดียวกันแต่มีรูปต่างกัน เป็น 4 รูป คำ จ๊ะ จ๊ะ จ่า เป็นคำเดียวกันแต่มีรูป
ต่างกันเป็น 3 รูป เป็นต้น

ข. เมื่อใช้คำคำเดียวกันแต่ต่างรูปกันในประโยคอาจจะทำให้ความหมาย
ของทั้งประโยคเปลี่ยนไป คือทำให้เป็นประโยคคนละชนิด เช่น เป็นประโยคคำถาม
บอกเล่า คำสั่ง อ้อนวอน ปราบ ฟู เป็นต้น

ตัวอย่าง คะ จ๊ะ จะปรากฏท้ายประโยคคำถาม เช่น ทำอะไรคะ
มาทำไมจ๊ะ

ค่ะ จ๊ะ จะปรากฏท้ายประโยคบอกเล่า เช่น น้ำเดือดแล้วค่ะ
ฝนตกจ๊ะ

นะ อาจจะปรากฏท้ายประโยคบอกเล่า เช่น ฝรั่งนี้โรงเรียน
มีคนนะ หรือท้ายประโยคเป็นคำถาม เช่น อากาศร้อนนะ

น่า อาจจะปรากฏท้ายประโยคขอร้อง อ้อนวอน เช่น
ไปหน่อยน่า หรือท้ายประโยคแสดงความรำคาญ เช่น เขารู้น่า

นา จะปรากฏท้ายประโยคเพื่อเป็นการปราบ เช่น
อย่าออกไปนาน

นอกจากคำที่ยกมา เป็นตัวอย่างข้างบนนี้แล้ว ยังมีคำลงท้ายอื่น ๆ อีกเช่น
อะ (ท้ายประโยคคำถาม) อะ (ท้ายประโยคบอกเล่า) ฮิ ฮิ ฮี ละ ละ หรือก ร็อก,
เถอะ เเทอะ เเฮอะ เทอะ โห (เวลาพูดจะออกเสียงเป็นวรรณยุกต์ตรี คือ เป็น ไม้ย)
ครับ

คำลงท้ายคล้ายกับคำสรรพนามในคำที่ เป็นคำชนิดที่ เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับ สังคมและวัฒนธรรม คำลงท้ายบางคำใช้แสดงความสุภาพ เช่น กรณีที่เด็กหรือผู้น้อย พูดกับผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีอาวุโสกว่า ได้แก่ คะ ค่ะ ครับ เป็นคำ คำบางคำใช้ใน ระหว่างเพื่อนฝูงที่สนิทสนมกันเป็นพิเศษ เช่น อะ หะ, ยะ ย่ะ เพื่อแสดง ความสนิทสนม แต่ถ้าใช้กับบุคคลอื่นถือว่าไม่สุภาพ การเลือกใช้คำลงท้ายในภาษาไทย อย่างน้อยจะต้องคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้คือ ความสนิทสนม ฐานะทางสังคม และความมี อาวุโสของผู้สนทนา

เรื่องความสนิทสนม อาจแยกเป็นสนิทสนมมากหรือน้อย พูดอย่างเป็นกันเอง หรืออย่างเป็นทางการ เช่น จ๊ะ จ๊ะ อะ หะ ใช้ในระหว่างเพื่อสนิทและพูด อย่าง เป็นกันเอง คะ ค่ะ ครับ ใช้ในการพูดอย่างเป็นทางการมากกว่า เป็นคำ

เรื่องฐานะทางสังคม อาจแยกเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่าหรือต่ำกว่า เช่น นายจ้างมักจะไม่ใช้ คะ ค่ะ, ครับ เมื่อพูดกับลูกจ้าง แต่ลูกจ้างมักใช้คำ เหล่านี้เมื่อพูดกับนายจ้าง

เรื่องความมีอาวุโส อาจแยกเป็น เท่ากัน มากกว่า น้อยกว่า เมื่อพูดกับ ผู้ใหญ่ที่มีอาวุโสกว่า เรามักจะใช้ คะ ค่ะ, ครับ แต่เมื่อพูดกับผู้ที่มีอาวุโสน้อยกว่า อาจจะใช้ ฮะ ฮ่ะ จ๊ะ จ๊ะ ก็ได้

๓ เรื่องนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดยากที่จะแยกออกจากกัน และยากที่จะ ถือว่าอะไรมีความสำคัญมากกว่ากัน

นววรรณ พันธุเมธา (2527 : 72-89) กล่าวถึง "คำเสริม" ไว้ในลักษณะ ที่คล้ายคลึงกับ "คำลงท้าย" ของนักไวยากรณ์คนอื่น ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

คำเสริมคือคำที่เสริมเข้าไปในประโยคเพื่อเน้นเจตนาของผู้พูดที่ต้องการบอกเล่า สิ่ง ขอร้อง หรือถาม ฯลฯ หรือขอผลตามภาพระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังว่า เสมอกันหรือสนิทสนมกัน หรือไม่ แบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ

1. คำบอกมาลา
2. คำบอกคำถาม
3. คำบอกสถานภาพ

คำบอกมาลา

คำบอกมาลาไม่ค่อยใช้เมื่อสื่อสารด้วยการเขียน แต่มักใช้เสมอเมื่อสื่อสารด้วยการพูดทำให้คำพูดน่าฟัง ไม่ห้วนสั้นเกินไป ทั้งยังช่วยเน้นเจตนาของผู้พูดอีกด้วย ว่า ถวาย สิ่ง ฟู ขอร้อง หรืออ้อนวอน ฯลฯ

คำบอกมาลาอาจกำหนดได้เป็นพวก ๆ เช่น พวก ละ นะ ชิ เถอะ กระทบ หรอก แม่ะ นี หนอ แหละ

พวก ละ ได้แก่ ละ ล่ะ

พวก นะ ได้แก่ นะ นะ น้า บ้า น้า

พวก ช ได้แก่ ชิ ชี ชี ชี ชี

พวก เถอะ ได้แก่ เถอะ เถิด

พวก กระทบ ได้แก่ กระทบ กระทบ กระทบ

พวก หรอก ได้แก่ หรอก ร้อก

พวก แม่ะ ได้แก่ แม่ะ

พวก นี ได้แก่ นี เนี่ย

พวก หนอ ได้แก่ หนอ หนอ

พวก แหละ ได้แก่ แหละ

คำเหล่านี้มีลักษณะพิเศษคือ เมื่อพูดเสียงอาจสั้นหรือยาว และเป็นเสียงสูงต่ำแตกต่างจากอักษรที่เขียน เช่น ละ เวลาพูดเป็น ลา (เสียงสั้นกว่า ลา ที่หมายถึงฉัตรชนิดหนึ่ง) ชิ เวลาพูดจะเป็น ชี (เสียงสั้นกว่า ชิ ในคำว่า ชิเมนต์) เถอะ เวลาพูดเป็น เทอ (เสียงสั้นกว่า เถอ) น้า เวลาพูดเป็น น้า (เสียงไม่

ตรงกับ น้ำ ที่หมายถึงน้องของแม่ที่เดียวนัก) เมื่อไม่อาจบันทึก เป็นตัวอักษรได้ตรงตามเสียง ผู้อ่านก็ต้องกำหนดเอาเองให้ถูกต้องตามความหมาย เพราะเมื่อเราออกเสียงต่างกัน ความหมายก็ต่างกันไปด้วย

คำบอกการถาม

คำบอกการถามคือคำที่ทำให้ประโยคแจ้งให้ทราบกลายเป็นประโยคถามให้คอย อันที่จริง คำบอกการถามจะถือเป็นคำบอกมาลาชนิดหนึ่งก็น่าจะได้ เพราะการถามก็เป็นมาลาอย่างหนึ่งเหมือนกัน และคำบอกการถามก็คล้ายคลึงกับคำบอกมาลาทั่วไปที่เปลี่ยนเสียงไปได้ต่าง ๆ โดยความหมายยังคงเดิม เปลี่ยนเพียงท่าทีของผู้พูด แต่คำบอกการถามมีลักษณะพิเศษต่างจากคำบอกมาลาทั่ว ๆ ไป เป็นต้นว่า ถ้าในประโยคมีทั้งคำบอกการถามและคำบอกมาลา คำบอกการถามมักจะอยู่หน้าคำบอกมาลา นอกจากนั้นการปรากฏของคำบอกการถามจะทำให้ประโยคแจ้งให้ทราบกลายเป็นประโยคถามให้คอยทันที ผิดกับคำบอกมาลาซึ่งไม่ใช่ลักษณะสำคัญที่ทำให้ประโยคเป็นประโยคแจ้งให้ทราบ หรือบอกให้ทำ หรือถามให้คอย คือจะใช้คำอื่นช่วยประกอบด้วย

คำบอกการถามมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า หรือ กับ ไหม ทั้ง 2 คำมีตำแหน่งอยู่ที่ท้ายประโยค แต่ความหมายผิดกัน

หรือ ใช้เมื่อผู้ถามได้ทราบเรื่องราวมาบ้างแล้ว อาจจะเป็นเพราะมีผู้บอกเล่าหรือผู้ถามได้เห็นด้วยตนเอง และต้องการถามเพื่อความแน่ใจ หรือในบางกรณีก็ถามตามมารยาทสังคม ผู้ถามคาดว่าผู้ตอบจะตอบรับ หรือบางทีก็ไม่ต้องการคำตอบ ส่วน ไหม ใช้เมื่อผู้ถามไม่ได้ทราบเรื่องราวมาก่อน ผู้ถามถามเพราะต้องการคำตอบ และไม่ได้คาดว่าคำตอบจะเป็นตอบรับหรือตอบปฏิเสธ

คล้ายเหตุที่คำว่า หรือ กับคำว่า โหมม มีความหมายต่างกัน จึงใช้แทนกันไม่ได้ คำว่า โหมม ใช้กับประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่ยังมาไม่ถึง และแสดงประสบการณ์ได้ แต่ไม่ใช้กับประโยคที่แสดงว่ากริยานั้นสำเร็จลงแล้วหรือกำลังดำเนินอยู่

คำบอกสถานภาพ

คำบอกสถานภาพแสดง เพศ วัย ของผู้พูด ฐานะของผู้ฟัง และท่าทีของผู้พูด
คือผู้ฟัง ได้แก่คำต่อไปนี้

1. เพศของผู้พูด

ถ้าผู้พูดเป็นหญิงจะใช้คำว่า คะ ค่ะ จ๊ะ จ๊ะ ยะ ย่ะ เพคะ ฮะ ฮะ ผู้หญิงบางคนใช้คำว่า วะ หรือ โว้ย คัวย

ถ้าผู้พูดเป็นชายจะใช้คำว่า ครับ วะ วะ โวย พระพุทธเจ้าข้า พะยะคะ ฮะ ผู้ชายบางคนใช้คำว่า จ๊ะ จ๊ะ กับผู้ฟังแสดงความสนิทสนมหรือ ความเอ็นดู

2. เพศของผู้ฟัง

ถ้าผู้ฟังเป็นเด็กหญิง ผู้พูดแม่จะเป็นชายก็อาจใช้คำว่า คะ ค่ะ จ๊ะ จ๊ะ

ถ้าผู้ฟังเป็นเด็กชาย ผู้พูดแม่จะเป็นหญิงก็อาจใช้คำว่า ครับ

3. วัยของผู้พูด

เด็กหญิงและเด็กสาวมักใช้คำว่า ฮะ ฮะ

เด็กชายและเด็กหนุ่มมักใช้คำว่า ฮะ

4. ฐานะของผู้ฟัง

ถ้าผู้ฟังเป็นเจ้านาย ผู้พูดที่เป็นหญิงใช้คำว่า เพคะ

ถ้าผู้ฟังเป็นเจ้านาย ผู้พูดที่เป็นชายใช้คำว่า พระพุทธเจ้าข้า พะยะคะ

5. ท่าทีของผู้พูดต่อผู้ฟัง

ถ้าผู้พูดไม่ยกย่องผู้ฟังซึ่งอาจ เป็นเพราะความสนิทสนมหรือเป็นเพราะผู้ฟัง

มีฐานะต่ำกว่า ผู้พูดอาจใช้คำว่า วะ โวย ซึ่งเป็นคำไม่สุภาพและมักใช้เฉพาะชาย

ถ้าผู้พูดยกย่องผู้ฟัง ผู้พูดที่เป็นหญิงใช้คำว่า คะ ค่ะ

ผู้พูดที่เป็นชาย ใช้คำว่า ครับ

อนึ่ง คำบอกสถานภาพมีใช้ 2 ชุด ชุดหนึ่งใช้ในประโยคถามให้ตอบ และบอกให้ทำ ได้แก่ คะ วะ ยะ จ๊ะ อีกชุดหนึ่งใช้ในประโยคแจ้งให้ทราบ ได้แก่ ค่ะ จ๊ะ ย่ะ วะ ช๊ะ ส่วนคำว่า ครับ เพคะ ย่ะ พระพุทธเจ้าข้า (สำหรับชาย) ใช้ได้ทั้งในประโยคแจ้งให้ทราบ ถามให้ตอบ และบอกให้ทำ

รุ่งอรุณ รัชชอุณหเชียร (2527 : 4) ศึกษาคำลงท้ายในภาษาเชียงใหม่ ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า

คำลงท้าย คือคำที่มีตำแหน่งอยู่ท้ายประโยค ทำหน้าที่ช่วยเสริมความหมายของประโยค โดยบอกเจตนาของผู้พูดว่าต้องการ ทักทาย หรือขอร้อง และช่วยบอกท่าทีของผู้พูดว่า ผู้พูดมีความรู้สึกอย่างไร นอกจากนี้ ยังเสริมความหมายของทั้งประโยคในแง่ของการบอกสถานภาพระหว่างผู้พูดและผู้ฟังว่า เสมอกันหรือสนิทสนมกันหรือไม่

ในการศึกษาดัชนีทางอรรถศาสตร์ของคำลงท้ายในภาษาเชียงใหม่ รุ่งอรุณ รัชชอุณหเชียร (2527 : 76-77) ได้ใช้เงื่อนไข 4 ข้อ ของ Fillmore เป็นตัวกำหนด ดังนี้

1. ความเบื้องต้น (Presupposition) เป็นอรรถลักษณะ หมายถึง ความรู้ที่ผู้พูดและผู้ฟังมีความเข้าใจร่วมกันหรือรับรู้ร่วมกันอยู่ โดยที่ไม่ต้องปรากฏในข้อความ ความรู้ดังกล่าวนี้แม้จะไม่ปรากฏในข้อความที่กล่าว แต่ก็มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจข้อความที่กล่าวออกมา เพราะหากปราศจากความรู้นี้แล้ว ข้อความที่กล่าวออกมาก็จะไม่มีความหมาย

2. ความบอกข้อมูลใหม่ (Assertion) เป็นอรรถลักษณะ หมายถึง คำลงท้ายที่มีหน้าที่ในการบอกข้อมูลใหม่เท่านั้น ไม่มีความหมายอื่นใดร่วมด้วย

3. รูปประโยค เป็นอรรถลักษณะ หมายถึงว่าคำแต่ละคำนั้นสามารถเกิด
ในรูปประโยคชนิดใดได้บ้าง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง เป็นอรรถลักษณะ หมายถึง
ความสัมพันธ์ทางด้านฐานะในสังคม ความมีอาวุโส หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด
และผู้ฟัง

จากเงื่อนไขทั้ง 4 ข้อ ทำให้แบ่งคำลงท้ายในภาษาไทยเชิงใหม่ได้ 6 ประเภท

1. คำลงท้ายประเภทที่แสดงความหมายในการขัดแย้ง
2. คำลงท้ายประเภทที่แสดงความหมายในการชักชวน ขอร้อง
3. คำลงท้ายประเภทที่แสดงความหมายในการสั่ง หรือดักเตือน
4. คำลงท้ายที่แสดงความหมายในการคาดคะเน
5. คำลงท้ายที่แสดงความหมายในการบอกข้อมูล
6. คำลงท้ายที่แสดงความหมายในการแสดงความสุภาพ

เทอด ชวนคงชู (1956 : 22-25) เห็นว่าคำลงท้ายมีลักษณะทางเสียง
แตกต่างจากคำปรกติอื่น ๆ ในภาษาไทย โดยเฉพาะในเรื่องความสั้นยาวของพยางค์ และ
ความสูงต่ำของเสียง เทอด ชวนคงชู จึงเลือกใช้ 3 ระบบคือไม่มี ในการวิเคราะห์
ลักษณะทางเสียงของคำลงท้ายในภาษากรุงเทพฯ

1. ระบบความสั้นยาวของพยางค์ มี 2 ลักษณะคือ
 - 1.1 พยางค์ที่มีเสียงยาว ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ $\bar{\quad}$ เป็น $CV^{\bar{\quad}}$
 - 1.2 พยางค์ที่มีเสียงสั้น ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ $\check{\quad}$ เป็น $CV^{\check{\quad}}$
2. ระบบความสูงต่ำของเสียง มี 5 ลักษณะคือ
 - 2.1 เสียงตก ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ f เป็น CV^f
 - 2.2 เสียงขึ้น ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ r เป็น CV^r
 - 2.3 เสียงสูง ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ h เป็น CV^h

2.4 เสียงกลาง ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ m เป็น CV^m

2.5 เสียงต่ำ ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ l เป็น CV^l

3. ระบบการลงท้ายพยางค์ มี 2 ลักษณะคือ

3.1 ลงท้ายพยางค์ด้วยลักษณะเส้นเสียงชิดกัน ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ ' เป็น CV'

3.2 ลงท้ายพยางค์ด้วยลักษณะเส้นเสียงห่างกัน ใช้แทนด้วย o เป็น CV^o

และ เทอด ชวนคงชู (1956 : 70) ได้สรุปถึงการแสดงความหมายของลักษณะทางเสียงของคำลงท้ายในภาษารุง เทพรว่า "ความยาวของเสียงของคำลงท้ายจะบอกถึงความเข้มหรือการเน้นหนัก และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการยืนยัน เน้นย้ำ หรือการแสดงความโกรธมักใช้คำลงท้ายที่มีเสียงยาว"

อมรา ภมรบุตร (1972 : 11) กล่าวถึงคำลงท้ายไว้ว่า เป็นคำที่อยู่ในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค ความหมายของคำเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับประโยคทั้งประโยค และส่วนใหญ่จะเป็นพวก interrogative particles ซึ่งเป็นคำที่ใส่เข้าไปในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค เพื่อให้ประโยคบอกเล่าเป็นประโยคคำถาม ส่วน particles อื่นๆเป็น polite particles ซึ่งจะแสดงลักษณะมาลาของประโยค และแสดงท่าทีของผู้พูดด้วย คำลงท้ายนอกจากจะมีใช้ในภาษาไทยแล้ว ยังมีใช้ในภาษาอื่นๆอีก เช่น Yoruba Geyba และ Vietnamese

อมรา ภมรบุตร (1972 : 16-40) ได้แบ่งคำลงท้ายตามลักษณะทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ออกเป็น 7 ประเภท คือ

1. Intensifying Particles จะช่วยทำให้ความหมายของประโยคหนักแน่นขึ้น และแสดงถึงความจริงจังของผู้พูด ถ้าต้องเกิดร่วมกับ particles อื่น ๆ จะเกิดในตำแหน่งแรก เช่น

"จริง แน่"

"ลืมไป ขอโทษที"

2. Emphasizing Particles จะเกิดในตำแหน่งหลัง intensifying particles ทางด้านความหมายจะไม่แตกต่างจาก intensifying particles มากนัก เช่น

"หนังสนุกออก ทำไมไม่ไปดู"

"สอบภาษาอังกฤษพอทำได้ คงไม่คกทรอก"

3. Hortative Particles จะบอกว่าประโยคนั้นมีลักษณะ เป็นประโยค คำสั่ง อ้อนวอน ชักชวน หรือบังคับ และจะเกิดตามหลัง emphasizing particles เช่น

"บู่งจริง เขี้ยว"

"ไปค้วยกัน เถอะ"

4. Definite Particles จะเกิดในตำแหน่งหลัง hortative particles และเกิดหน้า question particles เช่น

"ชอบอันนี้มาก เขี้ยว หะ"

"ซึ้น ทำเอง หะ"

5. Question Particles จะใช้ในการเปลี่ยนประโยคบอกเล่าให้เป็นประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ เช่น

"คลก คึบ"

"เธอ ไม มี เวลา หัก พ่อน เลย หรือ"

6. Post-question Particles มีเพียงคำเดียวคือคำว่า /lâw/ ใช้ในตำแหน่งหลัง question particles มีความหมายแสดงการถามอย่างอ่อน หรือบางครั้งแสดงว่า ผู้พูดกำลังรำคาญ ในภาษาพูดอาจเปลี่ยนเป็น /lâ/ หรือ /la/

"อยาก กิน อะไร ล๊ะ"

"จริง มี ข ล๊ะ"

7. Status Particles เป็นคำที่แสดงความรู้สึกเมื่อพูดกับผู้มีฐานะเท่ากันหรือสูงกว่า แสดงความไม่สุภาพเมื่อพูดกับผู้ที่มีฐานะต่ำกว่า ผู้ที่สนิทสนมกันมาก ๆ หรือในกลุ่มผู้ชายด้วยกัน การเลือกใช้ status particles ขึ้นอยู่กับเพศ ฐานะทางสังคมของผู้พูดและผู้ฟังด้วย เช่น

"นี่ลงซิคะ"

"จำหมได้มัยครับ"

"นี่นี่ ๆ ยะ"

"อะไรวะ"

พรรัตน์ รุทรวณิชย์ (1974 : 91) กล่าวถึงคำลงท้ายไว้ว่า เป็นหมวดคำที่มีลักษณะพิเศษและมีบทบาทในประโยคภาษาไทยมากหมวดหนึ่ง มักจะปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยค แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. Question Sentence Particles เช่น เหนอ ไหม
2. Attitude Sentence Particles เช่น นะ ละ หรือก เอะ ะระมึง
3. Status Sentence Particles เช่น ค่ะ ครับ อะ จะ ย่ะ วะ

สุคาพร ลักษณ์ยนาวิน (1983 : 26) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้คำลงท้ายในภาษาไทยไว้ว่า

ในความเรียงร้อยแก้วหรือบทความทั่วไปมักไม่ใช้คำลงท้าย แต่จะใช้โน้บทยสนทนา ยกเว้นการสนทนาบางกรณี จะไม่มีการใช้คำลงท้าย ได้แก่กรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อผู้พูดมีสถานะทางสังคมสูงกว่าผู้ฟังมาก เช่น พระราชดำรัสหรือ พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ เป็นต้น

2. เมื่อผู้พูดไม่แน่ใจในสถานะทางสังคมระหว่างคน และผู้สนทนา

3. เมื่อคู่สนทนามีความคุ้นเคยกันมาก

ส่วนในเรื่องที่เกี่ยวกับทำนองเสียง สุภาพร ลักษณินาริน (1983 : 175-179)

ได้สรุปสากลลักษณะของทำนองเสียงในภาษาไทยไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. สากลลักษณะของทำนองเสียงตก ซึ่งแสดงความหมายในการบอกกล่าว แสดงความเห็นพ้อง การยอมรับ และแสดงการสิ้นสุดข้อความ

2. สากลลักษณะของทำนองเสียงขึ้น ซึ่งแสดงความหมายในการถาม การแสดงความไม่เห็นด้วย การไม่เชื่อ การแสดงความประหลาดใจ และการแสดงการไม่จบความ

3. สากลลักษณะของทำนองเสียงผสม ซึ่งเป็นลักษณะผสมระหว่างทำนองเสียงตก กับทำนองเสียงขึ้น ซึ่งอาจจะเกิด เป็นเสียงตกขึ้นหรือเสียงขึ้นตก แสดงความหมายในการสื่อความขัดแย้ง

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนหน่วยเสียงในภาษาถิ่นขอนแก่น

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนหน่วยเสียงในภาษาถิ่นขอนแก่น ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้มีดังนี้

1. หน่วยเสียงพยัญชนะ

1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้น

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาถิ่นขอนแก่น 20 หน่วยเสียง
แบ่งออกได้ 6 ประเภทดังนี้

1.1.1 หน่วยเสียงกัก มี 9 หน่วยเสียง

/p-/	เช่น	/paj ² /	"ไป"
		/pu: ² /	"ปู"
		/pa: ² /	"ปลา"
/t-/	เช่น	/ta: ² /	"ตา"
		/ti: ² /	"ตี"
		/ta:j ² /	"ตาย"
/k-/	เช่น	/kaj ⁴ /	"ไก่"
		/kin ² /	"กิน"
		/kop ¹ /	"กบ"
/?-/	เช่น	/ʔa:n ⁴ /	"อ่าน"
		/ʔa:p ⁶ /	"อาบ"
		/ʔɨŋ ⁴ /	"อึ้งอ่าง"
/p ^h -/	เช่น	/p ^h aj ¹ /	"ใคร"
		/p ^h i: ¹ /	"ผี"
		/p ^h ak ¹ /	"ฝึก"

/t ^h -/	เช่น	/t ^h a:m ¹ /	"ตาม"
		/t ^h a:ŋ ³ /	"ทาง"
		/t ^h i:k ⁶ /	"ถูก"
/k ^h -/	เช่น	/k ^h aj ⁴ /	"ไข"
		/k ^h a:j ¹ /	"ขาย"
		/k ^h u: ⁴ /	"ขู"
/b-/	เช่น	/bun ² /	"บุญ"
		/ba: ⁷ /	"บ้า"
		/ba:k ⁷ /	"บ้าน"
/d-/	เช่น	/da: ⁴ /	"ดำ"
		/dom ² /	"ดม"
		/di: ² /	"ดี"

1.1.2 หน่วยเสียงกักเสียดแทรก มี 1 หน่วยเสียง

/c-/	เช่น	/ca:n ² /	"จาน"
		/com ⁴ /	"จ่ม"
		/caj ² /	"ใจ"

1.1.3 หน่วยเสียงเสียดแทรก มี 3 หน่วยเสียง

/f-/	เช่น	/fon ¹ /	"ฝน"
		/fa: ¹ /	"ผา"
		/fi: ¹ /	"ผี"
/s-/	เช่น	/sa:m ¹ /	"สาม"
		/si: ⁴ /	"สี่"
		/saj ⁴ /	"ใส่"
/h-/	เช่น	/hu: ¹ /	"ฮู"
		/ha:ŋ ¹ /	"หาง"
		/ha:m ¹ /	"ห้าม"

1.1.4 หน่วยเสียงนาสิก มี 4 หน่วยเสียง

/m-/	เช่น	/mɛ: ⁵ /	"แม่"
		/mɔt ⁶ /	"มด"
		/mɔ: ¹ n/	"หมอน"
/n-/	เช่น	/nɔ: ³ /	"นอน"
		/na: ³ /	"นา"
		/na: ¹ w/	"หนาว"
/ŋ-/	เช่น	/ŋaj ⁴ /	"ใหญ่"
		/ŋaŋ ¹ /	"อะไร"
		/ŋa: ⁶ /	"หญ้า"
/ŋ-/	เช่น	/ŋa: ³ /	"งาน"
		/ŋa: ³ m/	"งาม"
		/ŋɔn ³ /	"เงิน"

1.1.5 หน่วยเสียงข้างลิ้นมี 1 หน่วยเสียง

/l-/	เช่น	/lin ⁷ /	"ลิ้น"
		/lu:k ⁷ /	"ลูก"
		/la: ¹ n/	"หลาน"

1.1.6 หน่วยเสียงกึ่งสระ มี 2 หน่วยเสียง

/w-/	เช่น	/wa: ³ /	"วาง"
		/wa: ³ /	"วา"
		/wat ⁵ /	"วัด"
/j-/	เช่น	/ja: ² /	"ยา"
		/ja: ² /	"ยาง"
		/ja: ² m/	"เย็บ"

1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย มี 9 หน่วยเสียง

/-p/	เช่น	/kop ¹ /	"กบ"
		/la:p ⁷ /	"ลาบ"
		/cap ¹ /	"จับ"
/-t/	เช่น	/kat ¹ /	"กัด"
		/mat ¹ /	"หมัด"
		/k ^h a:t ⁶ /	"ขาด"
/-k/	เช่น	/p ^h ak ¹ /	"ผัก"
		/tak ¹ /	"ตัก"
		/lak ⁵ /	"ลัก"
/-ʔ/	เช่น	/saʔ ⁵ /	"กระจายออก"
		/p ^h aʔ ⁵ /	"พระ"
		/k ^h uʔ ⁵ /	"ถังคักน้ำ"
/-m/	เช่น	/k ^h om ³ /	"คม"
		/dom ² /	"ดม"
		/p ^h om ¹ /	"ผม"
/-n/	เช่น	/k ^h on ³ /	"คน"
		/nɔ:n ³ /	"นอน"
		/ŋa:n ³ /	"งาน"
/-ŋ/	เช่น	/k ^h a:ŋ ³ /	"คาง"
		/sɔ:ŋ ¹ /	"สอง"
		/nɔ:ŋ ⁷ /	"น้อง"
/-w/	เช่น	/na:w ⁷ /	"หนาว"
		/sa:w ¹ /	"สาว"
		/ba:w ⁴ /	"หุบ"

2. หน่วยเสียงสระ

2.1 หน่วยเสียงสระเดี่ยว มี 18 หน่วยเสียง

2.1.1 หน่วยเสียงสระหน้า มี 6 หน่วยเสียง

/i/	เช่น	/di: ² /	"ดิน"
		/ki: ² /	"กิน"
		/li: ³ /	"ลิง"
/i:/	เช่น	/di: ² /	"ดี"
		/si: ¹ /	"สี"
		/pi: ² /	"ปี"
/e/	เช่น	/pet ¹ /	"เบ็ด"
		/p ^h et ¹ /	"เผ็ด"
		/het ¹ /	"เห็ด"
/e:/	เช่น	/p ^h e: ³ /	"หัง, เสียหาย"
		/pe: ² /	"แผน"
		/t ^h e: ³ /	"เท"
/ɛ/	เช่น	/p ^h ɛ: ⁵ /	"แพะ"
		/kɛ: ¹ /	"แกะ"
		/k ^h ɛ: ¹ /	"แข็ง"
/ɛ:/	เช่น	/mɛ: ⁵ /	"แม่"
		/k ^h ɛ: ¹ /	"แขน"
		/k ^h ɛ: ³ /	"คน"

2.1.2 หน่วยเสียงสระกลาง มี 6 หน่วยเสียง

/ɨ/	เช่น	/dɨ: ² /	"ดิ่ง"
		/nɨ: ⁵ /	"หนึ่ง"
		/mɨ: ³ /	"มิ่ง"

/i:/	เช่น	/mi: ³ /	"มีอิ"
		/t ^h i: ¹ /	"ถือ"
		/li:m ³ /	"ลม"
/ə/	เช่น	/dək ¹ /	"คิก"
		/mət ¹ /	"หมด"
		/ləʔ ⁵ /	"ละอะ, เบือน"
/ə:/	เช่น	/kə:n ² /	"เกิน"
		/ʔə:n ⁷ /	"เรียก"
		/tə:m ² /	"เต็ม"
/a/	เช่น	/kat ¹ /	"กัด"
		/naŋ ⁵ /	"นั่ง"
		/tat ¹ /	"ตัด"
/a:/	เช่น	/ma: ³ /	"มา"
		/na: ³ /	"นา"
		/ʔa:n ³ /	"งาน"

2.1.3 หน่วยเสียงสระหลัง มี 6 หน่วยเสียง

/u/	เช่น	/kuŋ ⁷ /	"กุง"
		/luŋ ³ /	"ลุง"
		/huŋ ¹ /	"หุง"
/u:/	เช่น	/hu: ¹ /	"ยู"
		/ʔu: ³ /	"งู"
		/pu: ² /	"ปู"

/o/	เช่น	/k ^h on ³ /	"คน"
		/k ^h om ³ /	"คม"
		/k ^h om ¹ /	"ขม"
/o:/	เช่น	/ko: ⁷ /	"งาม"
		/no:n ³ /	"เนิน, ที่สูง"
		/to:n ² /	"โจน, กระต๊อ"
/ɔ/	เช่น	/kɔ? ¹ /	"เกาะ"
		/kɔ? ⁵ /	"เงาะ"
		/k ^h ɔ? ⁵ /	"เคาะ"
/ɔ:/	เช่น	/k ^h ɔ: ³ /	"คอ"
		/p ^h ɔ: ⁵ /	"ห่อ"
		/nɔ:n ³ /	"นอน"

ตารางที่ 3 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษากันซอนแกน

ส่วนของคำ ระดับคำ	หน้า		กลาง		หลัง	
	ปากไข่อ		ปากไม่ไข่อ		ปากอ	
	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว
สูง	i	i:	ɨ	ɨ:	u	u:
กลาง	e	e:	ə	ə:	o	o:
ต่ำ	ɛ	ɛ:	a	a:	ɔ	ɔ:

2.2 หน่วยเสียงสระประสม*

หน่วยเสียงสระประสมในภาษาถิ่นขอนแก่น มี 2 หน่วยเสียง

/ia/**	เช่น	/siaŋ ¹ /	"เสียง"
		/dian ² /	"เดือน"
		/mia ³ /	"เมีย"
/ua/	เช่น	/k ^h uat ⁶ /	"ขาด"
		/puat ⁶ /	"ปวด"
		/luat ⁷ /	"ลวด"

* สระประสมในภาษาถิ่นขอนแก่นจะออกเสียงยาวเสมอ ยกเว้น

เขี้ยว /-ʔ/ เป็นพยัญชนะท้าย ออกเสียงสั้น แต่ก็มีใช้ในภาษาน้อยมาก
เท่าที่พบมี 3 คำ คือ

/t ^h iaʔ ⁵ /	"งง"
/suaʔ ⁵ /	"แซะ"
/tuaʔ ⁵ /	"ตี" (คำลงท้าย)

** หน่วยเสียง /ia/ ในปัจจุบันมีคนท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยที่ออกเสียง

เป็น 2 เสียงย่อยคือ [ia] และ [iə] แยกกันชัดเจนเหมือนคำที่ใช้ใน
ภาษาไทยกรุงเทพฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอิทธิพลของภาษาไทยกรุงเทพฯที่ใช้เป็น
ภาษาราชการและได้ยินอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะในการเรียนการสอน แต่ไม่ว่าจะ
ออกเสียงใดก็ไม่มีย่อแตกต่างทางความหมายสำหรับคนท้องถิ่น

3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์*

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาถิ่นขอนแก่นมี 7 หน่วยเสียง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทเสียงระดับ และประเภทเสียงเปลี่ยนระดับ

3.1 ประเภทเสียงระดับ มี 3 หน่วยเสียงคือ

3.1.1 เสียงสูงระดับ [55] เสียงจะเริ่มในระดับสูง

และจะคงอยู่ในระดับเดิมไม่เลื่อนขึ้นหรือต่ำลง ใช้แทนด้วย /4/ ตัวอย่าง

/k^haj⁴/ "ไข่"

/p^ha:⁴/ "ผ้า"

/k^haw⁴/ "เข้า"

3.1.2 เสียงกลางระดับ [33] เสียงจะเริ่มในระดับ

กลาง และจะคงอยู่ในระดับเดิมไม่เลื่อนขึ้นหรือต่ำลง ใช้แทนด้วย /5/ ตัวอย่าง

/p^hi:⁵/ "ผี"

/p^hɔ:⁵/ "พ่อ"

/haj⁵/ "ไร่"

3.1.3 เสียงต่ำระดับ [11] เสียงจะเริ่มในระดับต่ำ

และจะคงอยู่ในระดับเดิมไม่เลื่อนขึ้นหรือต่ำลง ใช้แทนด้วย /2/ ตัวอย่าง

/pi:²/ "ขี้"

/ta:²/ "ตา"

/kin²/ "กิน"

* ทดสอบโดยใช้คำสำหรับ ทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น ของ
วิลเลียม เจ เก็คบี แปลโดย ชีระพันธ์ ล.ทองคำ อูรายละเอียดยุคในภาคผนวก ก.

3.2 ประเภทเสียงเปลี่ยนระดับ มี 4 หน่วยเสียงคือ

3.2.1 เสียงคำ-ขึ้น [14] เสียงจะเริ่มใน

ระดับคำ แล้วขึ้นสูงถึงระดับกลางค่อนข้างสูง ใช้แทนด้วย /1/ ตัวอย่าง

/hu:¹/ "หู"

/k^ha:¹/ "ชา"

/hua¹/ "หัว"

3.2.2 เสียงคำ-ตก* [21] เสียงจะเริ่มใน

ระดับกลางค่อนข้างต่ำแล้วเลื่อนลงถึงระดับคำ ใช้แทนด้วย /6/ ตัวอย่าง

/k^haw⁶/ "ข้าว"

/sia⁶/ "เสื่อ"

/k^haj⁶/ "ไข่"

3.2.3 เสียงกลาง-ตก [32] เสียงจะเริ่มใน

ระดับกลาง แล้วเลื่อนลงถึงระดับกลางค่อนข้างต่ำ ใช้แทนด้วย /7/ ตัวอย่าง

/pa:⁷/ "ป่า"

/tcm⁷/ "ต้ม"

/na:⁷/ "น้ำ"

3.2.4 เสียงสูง-ตก [41] เสียงจะเริ่มใน

ระดับกลางค่อนข้างสูง แล้วตกลงถึงระดับคำ ใช้แทนด้วย /3/ ตัวอย่าง

/mɨ:³/ "มีอ"

/k^huaj³/ "ควาย"

/na:³/ "นา"

* คำที่มีเสียงวรรณยุกต์ /6/ อาจลงท้ายด้วยเสียงกักที่เส้นเสียงก็ได้ เช่น

/sia?⁶/ "เสื่อ"